

Literatuurlijst SENS-EO en geestelijke gezondheid bij personen met VB

Filip Morisse, december 2024

- Beail, N. (Ed.) (2016). *Psychological therapies and people who have intellectual disabilities*. Royal College of Psychiatrists.
- Buntinx, W. (2004). *Een continue zorg. Een studie naar het verband tussen personeelwisselingen, organisatiekenmerken, teameffectiviteit en kwaliteit van begeleiding in residentiële instellingen voor mensen met verstandelijke beperkingen*. Maastricht: Universitaire Pers Maastricht.
- Buntinx W. (2007). Professionaliteit in de zorg voor mensen met verstandelijke beperkingen. In W.H.E. Buntinx & A. Th. Van Gennep (Red.). *Professionaliteit in de hulpverlening aan mensen met verstandelijke beperkingen* (pp. 9-28). Antwerpen - Apeldoorn: Garant.
- Claes, C. (2014). *Quality of Life in de ondersteuning van mensen met een beperking: een veelbelovend concept*. In Van Handenhoven, W. (Red.) (2014). *Jaarboek Ergotherapie*, 233-243.
- Claes, C., Van Hove, G., Vandevelde, S., van Loon, J. & Schalock, R.L. (2012). The Influence of Supports Strategies, Environmental Factors, and Client Characteristics on Quality of Life-Related Personal Outcomes. *Research in Developmental Disabilities*, 33(1), 96-103.
- Claes, L., Blontrock, L., Morisse, T., Piot, I., Vangansbeke, T. & Van Hove, G. (2010). Consulentenwerking, essentiële schakel in de geestelijke gezondheidszorg voor mensen met een verstandelijke beperking? *Vlaams Tijdschrift voor Orthopedagogiek*. 29(2), 20-34.
- Claes, L. e.a. (red.) (2012). *Emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.
- Claes, L. (2014). *Mensen met een verstandelijke beperking in een vastgelopen situatie: onderzoek naar levenstrajecten vanuit een kruisbestuiving van de theoretische perspectieven Disability Studies en Social & Cultural Geography*. Universiteit Gent: Vakgroep Orthopedagogiek.
- De Belie, E., Ivens, C., Lesseliers, J. & Van Hove, G. (red.) (2000). *Seksueel misbruik van mensen met een verstandelijke handicap. Handboek preventie en hulpverlening*. Leuven: Acco.
- De Belie, E. & Van Hove, G. (2003). Kwetsbaarheid en veerkracht van mensen met een verstandelijke beperking. Reflecties met betrekking tot preventie van en hulpverlening bij seksueel misbruik. *Tijdschrift voor orthopedagogiek, kinderpsychiatrie en klinische kinderpsychologie*, 28, 2 – 17.
- De Belie, E. & Morisse F. (red.) (2007). *Gehechtheid en gehechtheidsproblemen bij personen met een verstandelijke beperking*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.
- De Belie, E., Van Hove G. (2013). *Wederzijds emotioneel beschikbaar. Mensen met een verstandelijke beperking, hun context en begeleiders*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.
- De Belie, E. (2016). Reguleren van stress en mentaliseren: een veilige basis voor emotionele beschikbaarheid. *Vlaams Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 35, 1, 3 – 19.
- de Bruijn, J., Vonk, J., van den Broek, A. & Twint, B. (Red.) (2017). *Handboek emotionele ontwikkeling & verstandelijke beperking*. Boom.
- De Corte, K. (2005). Gentle Teaching op Vlaamse wijze in de 21ste eeuw. *Vlaams Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 24 (4), 10-13.

De Groef, J. (2016). Echo en haar verlangen. In: J. De Groef & R. Vermote (red.). *Verstandelijke beperking en psychoanalyse. Echo's van verlangen* (pp. 15 – 36). Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Dekker - van der Sande, F. & Sterkenburg, P. (2015). *Mentaliseren kan je leren. Introductie in Mentaliseren Bevorderende Begeleiding*. Doorn: Bartiméus.

De Muynck, C. (2013). Kwetsbaarheid en veerkracht: hulp voor hulpverleners. In: De Belie, E. & Van Hove, G. (red.) (2013). *Wederzijdse emotionele beschikbaarheid. Mensen met een verstandelijke beperking, hun context en begeleiders samen op weg* (pp. 249 – 268). Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

De Neve, L. (red.) (2015). *De juiste vraag?* SEO-brochure. SENvzw, Antwerpen.

De Neve, L. & Marrecau, J. (2012). Van inschatting naar ondersteuning. In: Claes et al. (red). *Emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking* (pp. 67 – 122). Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

De Zutter, M. (2016). Theoretische kaders ter ondersteuning van personen met een verstandelijke beperking. Een vergelijkende studie naar hun verhouding tot emotionele ontwikkeling en Quality of Life. Onuitgegeven masterproef neergelegd tot het behalen van de graad van Master of Science in de Pedagogische Wetenschappen, afstudeerrichting Orthopedagogiek, Universiteit Gent.

Došen, A. (2014). *Psychische stoornissen, probleemgedrag en verstandelijke beperking*. Assen: Van Gorcum.

Došen, A., Gardner, W.I., Griffiths, D.M., King, R. & Lapointe, A. (2008). *Richtlijnen en principes voor de Praktijk. Beoordeling, diagnose, behandeling en bijbehorende ondersteuning voor personen met verstandelijke beperkingen en probleemgedrag*. Nederlandse bewerking: Ad van Gennep. Vilans en CCE.

Emerson, E. (2001). *Challenging Behaviour: Analysis and Intervention in People with Intellectual Disabilities*. Cambridge: Cambridge University Press.

Embregts et al. (2019). *Multidisciplinaire Richtlijn Probleemgedrag bij volwassenen met een verstandelijke beperking*. NVAVG, 2019.

Fonagy, P. & Bateman, W. (2007). *Mentaliseren bij de borderline persoonlijkheidsstoornis*. Bohn: Stafleu – Van Loghum.

Geenen, G. & Corveleyn, J. (2010). *Helpende handen. Gehechtheid bij kwetsbare ouders en kinderen*. Tiel: Lannoo Campus.

Gielen, J. (2016). Het ontwikkelingsdynamische model van Došen: Beschouwingen en perspectieven. *Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan Mensen met Verstandelijke Beperkingen*, 4, 325-339.

Gielen, J. (2017). Sociaal-emotionele ontwikkeling en cognitieve ontwikkeling zijn twee verschillende zaken. *Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan Mensen met Verstandelijke Beperkingen*, 4, 315-321.

Greenspan, S.I. (2003). *Als uw kind speciale aandacht nodig heeft. Intellectuele en emotionele groei stimuleren*. Utrecht – Antwerpen: Kosmos.

Heijkoop, J. (1999). *Vastgelopen. Nieuwe mogelijkheden in de begeleiding van geestelijk gehandicapten met ernstige gedragsproblemen*. Baarn: Nelissen.

Heijkoop, J. (2015). *Ontdekkend kijken. Basisboek Methode Heijkoop*. Heijkoop – Academy.

Isarin, J. (2004). *Kind als geen ander. Moeders van gehandicapte kinderen tussen wie en wat*. Budel: Damon.

Leijssen, M. (2007). *Tijd voor de ziel*. Tiel: Lannoo.

Meinecke, T.; Flachsmeyer, M.; Sappok, T. Validation of the Scale of Emotional Development-Short (SED-S) in Healthy Adults with an Intellectual Disability. *J. Clin. Med.* 2024, 13, 5113. <https://doi.org/10.3390/jcm13175113>

Morisse, F., De Neve, L., Ronse, E., Stereknburg, P., Vonk, J. & Zaal, S. (Red.) (2014). *SEO-V². Schaal voor Emotionele Ontwikkeling van personen met een verstandelijk beperking*. Hogrefe

Morisse, F., & Došen, A. (red.). (2024). *SEO-R². Schaal voor Emotionele Ontwikkeling – Revised²*. Gompel & Svacina.

Morisse, F., Claes, L., De Neve, L., Marrecau, J., Ronsse, E., Vangansbeke, T. & Vermeulen, N. (red.) (2024). *Emotionele ontwikkeling bij mensen met een verstandelijke beperking*. Gompel & Svacina

Morisse, F., Claes, L., Koedoot, P. & De Neve, L. (Red.). (2023). *De liefdevolle revolutie van Anton Došen. Een eerbetoan van collega's*. Gompel & Scavina.

Morisse, F. & Vandeveldel S. (Red.) (2021). *Emotionele ontwikkeling bij personen met een verstandelijke beperking en geestelijke gezondheidsproblemen. Theorie, onderzoek en praktijk*. Gompel & Scavina.

Morisse, F., De Neve, L. & Došen, A. (2019). Emotionele ontwikkeling en verstandelijke beperking vanuit ontwikkelingsdynamisch perspectief: state of the art. *TOKK 44* nummer 3-4, 2019, 115-131. Acco.

Morisse, F., Desimpel, M., Rousselle, N., Soors, N., Van Reeth, T., Vangroenweghe, A. & Beck R. (2019). *Samenleven met een pleeggast. Over kunnen, aankunnen, moeten en willen. Afstemmen op de emotionele noden van mensen met een beperking: een coachingprogramma*. SAMvzw, HoGent i.s.m. de diensten voor Pleegzorg.

Morisse, F., Sappok, T., De Neve, L. & Došen, A. (Red.) (2017). *SEO-V. Schaal voor Emotionele Ontwikkeling van personen met een verstandelijk beperking*. VERKORT. Garant Uitgevers nv

Morisse, F., De Belie, E., Blontrock, M., Verhasselt, J. & Claes, C. (2017). *Emotionele ontwikkeling in verbinding. Coachingsmethodiek voor begeleiders van cliënten met probleemgedrag*. Antwerpen: Garant.

Morisse, F., Vandeveldel, S. & Došen, A. (2014). Mensen met een verstandelijke beperking en geestelijke gezondheidsproblemen: een praktijkdefinitie. *Vlaams Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 33 (4), 21-33.

Morisse, F., Vandemaele E., Claes C., Claes L. & Vandeveldel S. (2013). Quality of Life in persons with intellectual disabilities and mental health problems: An explorative study. *The Scientific World Journal*, Special Issue Mental Health, Recovery and the Community. vol 2013, Art ID 491918.

Olivier-Pijpers, VC, Cramm JM, Buntinx W.H.E. & Nieboer, AP. (2017). Organisatiecontext en ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking en probleemgedrag. Verkenning van de internationale literatuur. *NTZ*, 4, 266-293

Omer, H. (2011). *Nieuwe autoriteit. Samen werken aan een krachtige opvoedingsstijl, thuis, op school en in de samenleving*. Amsterdam: Hogrefe.

Rober, P. (2013). *De naakte therapeut*. Leuven: Acco.

Royal College of Psychiatrists, British Psychological Society and Royal College of Speech and Language Therapists (2007). *Challenging behaviour: a unified approach*. CR 144.

Sappok, T., Barrett, B., Vandeveld, S., Heinrich, M., Poppe, L., Sterkenburg, P., Vonk, J., Kolb, J., Claes, C., Došen, A., & Morisse, F. (2016). Scale of Emotional Development-Short. *Research in Developmental Disabilities* 59, 166–175.

Sappok, T., Zepperitz, S & Hudson, M. (2020). *The Emotional Ages of Life: Integrating developmental neuroscience into treatment and support of persons with an intellectual disability*. Göttingen, Hogrefe Publishing.

Schalock, R., Borthwick-Duffy, S., Bradley, V., Buntinx, W., Coulter, D., Craig, E., et al. (2010). *Intellectual disability: Definition, classification, and systems of support (11th ed)*. Washington, DC : American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.

Schalock, R.L., Gardner, J.F., en Bradley, V.J. (2007). *Quality of life for persons with intellectual and other developmental disabilities: Applications across individuals, organizations, communities, and systems*. Washington, DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.

Serruys, M. (2005). *Aan de rand in het midden. Probleemgedrag bij mensen met autismespectrumstoornissen en een verstandelijke beperking*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Sroufe, L., Engeland, B., Carlson, A. & Collins, A. (2005). *The development of the person*. New York: Guilford.

Stemmans, L. (2007). Groepsleiding tussen Sint en Piet? In: E. De Belie & F. Morisse (red.). *Gehechtheid en gehechtheidsproblemen bij personen met een verstandelijke beperking* (pp. 167 – 180). Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Sterkenburg, P.S. & Schuengel, C. (2008). Behandelprotocol ‘Integratieve Therapie voor Gehechtheid en Gedrag’ (ITGG). In C. Braet & S. Bögels (Eds.) (Ed.), *Protocolaire behandelingen voor kinderen met psychische klachten* (pp. 409-424). Amsterdam: Boom.

Sturmey, P., & Didden, R. (Eds.) (2014). *Evidence-based practice and intellectual disabilities*. Chichester: John Wiley & Sons.

Taylor, J.T., Lindsay, W.R., Hastings, R.P., & Hatton, C. (Eds.) (2013). *Psychological therapies for adults with intellectual disabilities*. Chichester: John Wiley & Sons.

Timmers-Huigens, D. (2005). *Ervaringsordening: mogelijkheden voor mensen met een verstandelijke handicap*. Maarssen: Elsevier.

Van Dam, C., (2015), *Coachen naar verandering*. Morsel: Intersentia

Van Gael, M. (2012). Mentaliseren als kompas voor het team in een klinische behandelingssetting. *Tijdschrift voor Psychotherapie*, 38, 5 – 20.

Vandeveld, S. & De Groef, J. (2015). De sociale inclusie van personen met een verstandelijke beperking en geestelijke gezondheidsproblemen. *Orthopedagogiek, onderzoek en praktijk*, 54 (6-7), 270-283.

Vandeveld, S., Morisse, F., Došen, A., Poppe, L., Jonckheere, B., Van Hove, G., Maes, B., van Loon, J. & Claes, C. (2016). The Scale for Emotional Development-Revised (SED-R) for persons with

intellectual disabilities and mental health problems: Development, description, and reliability. Accepted for publication in *International Journal of Developmental Disabilities*, 62(1), 11–23.

Van Wouwe, H. & van de Weerd D. (2015). *Het gewone leven ervaren. Triple-C in theorie en praktijk*. Stichting ASVZ.

Vignero, G. (2011). *De draad tussen cliënt en begeleider*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Vignero, G. (2015). *De draad tussen ouder en het kind*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Vliegen, N. (2005). De 'observatieschalen voor emotionele beschikbaarheid': een instrument voor klinische en onderzoekspraktijk. *Tijdschrift voor psychotherapie*, 31, 6 - 28.

Vonk J. & Hosmar A. (2009). *Emotionele ontwikkeling bij mensen met een beperking. Een denk- en handelingskader voor de praktijk*. Leuven: Acco.

Wijnroks, L. (2017). De relatie tussen cognitie en emotie bij mensen met een verstandelijke beperking: Een neurocognitieve benadering. In J. de Bruijn, J. Vonk, A. van den Broek, & B. Twint (Eds.), *Handboek emotionele ontwikkeling en verstandelijke beperking*. Boom.

Wijnroks, L. (2017). De discrepantiehypothese: Hoe nu verder? *Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan Mensen met Verstandelijke Beperkingen*, 4, 294-314.

Willems, A., & Embregts, P. (2011). Uitdagende relaties: Werken met de omgangsstijl van begeleiders m.b.v. de SIG-B. *Onderzoek & Praktijk*, 9 (2), 46-53.

Wouters, H., Lambrechts, G., & Maes, B. (2011). Omgaan met gedragsproblemen. *Ondersteuning van mensen met ernstige meervoudige beperkingen. Handvatten voor een kwaliteitsvol leven*. Leuven/Den Haag: Acco, 285 – 306.

Zijlmans, L, Embregts, P., Gerits, L. Bosman, A. & J. Derksen (2010). Begeleiders in beeld. Een training gericht op emotionele intelligentie van begeleiders van mensen met een verstandelijke beperking. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk*, 49, 401 – 411.